

LIETUVOS RESPUBLIKOS
LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. IX-110
2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 11¹, 12, 16 18, 19, 21, 24, 25 IR 33 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS NEDARBO SOCIALINIO DRAUDIMO
ĮSTATYMO NR. IX-1904 6, 8 IR 12 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTŲ AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Šiuo metu pagal Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo (toliau – Išmokų vaikams įstatymas) 9 straipsnį mokamos „nedraudiminės“ išmokos besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai yra didesnės nei minimalios motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos, mokamos pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą (toliau – Ligos ir motinystės įstatymas). Išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai („nedraudiminė“ išmoka) yra lygi 6 bazinės socialinės išmokos (toliau – BSI) dydžiams (294 Eur). Minimali tėvystės, motinystės ir vaiko priežiūros išmoka („draudiminė“) taip pat lygi 6 BSI dydžiams. Visgi, nuo minimalių tėvystės, motinystės ir vaiko priežiūros išmokų, mokamų pagal Ligos ir motinystės įstatymą, yra mokamos 6 proc. privalomojo sveikatos draudimo įmokos, kurios lemia, kad minėtosios išmokos yra mažesnės nei „nedraudiminės“ išmokos. Į šią problemą dėmesį atkreipė ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2022 metais įgyvendinto projekto „Minimalių pajamų sistemos adekvatumo studijos rengimas“ galutinės ataskaitos rengėjai, kurie teigia, kad „pastaroji situacija pažeidžia socialinio teisingumo ir paties socialinio draudimo principus, kuomet dirbančių ir socialinio draudimo įmokas mokančių asmenų socialinės garantijos analogiškos rizikos atveju (t. y. vaiko priežiūros atveju) yra mažesnės nei nedirbančių asmenų“.

Įgyvendinant Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, III misijos (prioriteto) „Socialiai pažeidžiamiausių visuomenės grupių įgalinimas“, 3.3.4 papunktyje nurodytą veiksmą numatyta „Parengti ir priimti Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, siekiant kompleksškai peržiūrėti ligos, motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokas, taip pat artinti šių išmokų minimalius dydžius prie minimalių vartojimo poreikių dydžio“.

2023 m. minimalus motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos dydis siekia 294 Eur, tačiau atskaičius 6 proc. privalomojo sveikatos draudimo įmokas išmokos dydis siekia 276,36 Eur. 2023 m. minimalių vartojimo poreikių dydis (toliau – MVPD) yra 354 Eur, o tai yra 77,64 Eur daugiau nei minimali motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros socialinio draudimo išmoka.

Ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“ (toliau – Nuostatai), 10 punkte yra nustatyta, kuris BSI dydis turi būti taikomas apskaičiuojant minimalų dienos kompensuojamąjį uždarbį motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokai nustatyti, jei BSI dydis per praėjusį ketvirtį keitėsi, tačiau, siekiant teisinio aiškumo, išlieka poreikis tikslinti Ligos ir motinystės įstatyme įtvirtintas nuostatas dėl BSI dydžio nustatymo apskaičiuojant minimalias motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokas.

Šiuo metu, asmenys, kuriems yra suteiktos vaiko priežiūros atostogos ir kurie gauna minimalią ar maksimalią vaiko priežiūros išmoką, nėra skatinami vaiko priežiūros laikotarpiu gauti pajamų iš darbinės veiklos, nes remiantis galiojančiu teisiniu reguliavimu gautų pajamų ir vaiko priežiūros išmokos bendra suma yra apribota minimaliu kompensuojamuoju uždarbiu, kuris yra lygus 6 BSI dydžiams, ir maksimaliu kompensuojamuoju uždarbiu, kuris negali viršyti dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki teisės į išmoką atsiradimo dienos. Tai reiškia, kad asmeniui, kuris gauna vaiko priežiūros išmoką ir bent dalinai dirba, vaiko priežiūros išmoka yra mažinama gautų pajamų suma. Asmuo, kuris įmokas moka nuo didesnės nei

dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžio sumos, gali būti suinteresuotas papildomai dirbti, kol išmokos ir papildomai gaunamo darbo užmokesčio suma neviršija dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki teisės į išmoką atsiradimo dienos. Taip pat pastebėtina, kad vidutinis darbo užmokestis kinta kas ketvirtį, minimalioji mėnesinė alga – kas metus, o maksimalus ir minimalus kompensuojamasis uždarbis, kuriuo apribota paskirta vaiko priežiūros išmoka ir papildomai gautų darbinės veiklos pajamų suma, yra nustatomas vaiko priežiūros išmokos teisės įgijimo dienai, o ne pajamų gavimo dienai, o tai neskatina dirbančių asmenų gauti didesnes pajamas.

Siekiant kompleksiškai spręsti minėtas problemas (1) minimalios motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos, mokamos pagal Ligos ir motinystės įstatymą, yra mažesnės nei „nedraudiminės“ išmokos ir MVPD; 2) asmenys, kurie gauna minimalią vaiko priežiūros išmoką pagal Ligos ir motinystės įstatymą, neskatinami dirbti), teikiamas Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 2, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 11¹, 12, 16, 18, 19, 21, 24, 25 ir 33 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Ligos ir motinystės įstatymo projektas).

Be nurodytų priežasčių, Ligos ir motinystės įstatymo projekto rengimą paskatino:

1. Siekis padidinti socialines garantijas asmenų ligos ar vaikų slaugos atvejais.

Šiuo metu nustatyti bendrieji ligos išmokų mokėjimo terminai slaugant vaikus iki 14 metų bei kitus šeimos narius ne visada atitinka slaugymo poreikius. Sergant tam tikromis ligomis, nustatytų ligos išmokos mokėjimo terminų neužtenka ir tokiu atveju šeimos lieka be pajamų. Be to, slaugant vaikus iki 18 metų, sergančius ligomis, dėl kurių nustatytas sunkus neįgalumo lygis, ligos išmoka nemokama juos slaugant ambulatoriškai, o tai sukelia problemų neįgalius vaikus auginančioms šeimoms, kadangi ne visais tokių ligų atvejais slaugymo reikia stacionare. Taip pat ligos išmokos mokėjimas ne visiškai atitinka ir asmenų, kurie savanoriškai gydossi patologinį potraukį į azartinius lošimus, priklausomybės sindromą vartojant psichoaktyvias medžiagas, gydymosi poreikius. Šiuo metu, kai asmeniui reikia suteikti abstinencijos dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo gydymo paslaugas stacionare ir tik po to tęsti gydymą pagal Minesotos programą, nedarbingumo už abu gydymo epizodus laikotarpis negali viršyti 28 dienų. Dar vienas iššūkis yra tai, kad vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, gydymo epizodas turėtų būti nepertraukiamas norint gauti nedarbingumą, tačiau ne visada tai yra įmanoma dėl eilių gauti planines paslaugas. Be to, šiuo metu išduoti nedarbingumo pažymėjimą galima tik besigydantiems stacionare, nors individualiais atvejais ir gydymas dienos stacionare gali būti veiksmingas.

2) Teisinio reguliavimo aiškumo ir sistemiskumo trūkumas.

Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo Nr. IX-1904 6, 8 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Nedarbo įstatymo projektas) parengtas siekiant suderinti Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymo (toliau – Nedarbo draudimo įstatymas) nuostatas su Ligos ir motinystės įstatymo projekte siūlomu teisiniu reguliavimu.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymų projektų rengimą inicijavo ir juos parengė Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Ligos ir motinystės įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas:

1. Ligos ir motinystės įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje, 21 straipsnio 2 dalyje ir 24 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos per mėnesį negali būti mažesnės už 6 BSI dydžius (294 Eur „neatskaičius mokesčių“ arba 276,36 Eur „atskaičius mokesčius“), galiojusių praeitą ketvirtį iki teisės gauti atitinkamai motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką atsiradimo dienos (žiūrėti 1 pav.). Remiantis Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Sodra) 2022 m. duomenimis, minimalias, lygias 6 BSI, motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokas gavo virš 700 asmenų, 2022 m. tarp 6 BSI ir 8 BSI dydžių išmokas gavo 4020 asmenų (žiūrėti 2 pav.).

Išmokų vaikams įstatymo 9 straipsnyje nustatyta, kad išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai skiriama besimokančiam ar studijuojančiam asmeniui, jeigu pagal Ligos ir motinystės įstatymą jis neturi (neturėjo) teisės gauti vaiko priežiūros išmokos ir atitinka kitas šiame straipsnyje nurodytas sąlygas. Kai vaikas gimė, buvo įvaikintas ar vaikui nustatyta globa iki asmens mokymosi ar studijų pradžios, išmoka mokama nuo asmens mokymosi ar studijų pradžios, iki vaikui sukaks 2 metai, o kai vaikas gimė, buvo įvaikintas ar vaikui nustatyta globa asmens mokymosi ar studijų laikotarpiu ar per 12 mėnesių po mokymosi ar studijų baigimo dienos, – mokama nuo vaiko gimimo dienos, iki vaikui sukaks 2 metai. Išmokos dydis siekia 6 BSI (294 Eur).

Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 17 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad asmenys, gaunantys Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšomis pagal Ligos ir motinystės įstatymą mokamas išmokas, iš kurių Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo nustatyta tvarka turi būti išskaitomas gyventojų pajamų mokestis, nuo šių pajamų moka 6 procentų dydžio privalomojo sveikatos draudimo įmokas.

Išmoka	Minimalios išmokos dydis „neatskaičius mokesčių“	Minimalios išmokos dydis „atskaičius mokesčius“
Vaiko priežiūros išmoka (mokama pagal Ligos ir motinystės įstatymą)	Negali būti mažesnė nei 6 bazinės socialinės išmokos (BSI), galiojusios praeitą ketvirtį iki teisės gauti išmoką atsiradimo dienos: nuo 2023-01-01 BSI yra lygus 49 EUR arba 6 BSI – 294 EUR.	Mokamos privalomo sveikatos draudimo įmokos 6 proc., gyventojų pajamų mokestis – 15 proc. tačiau minimalioms išmokoms taikomas neapmokestinamas pajamų dydis, todėl gyventojų pajamų mokestis nėra skaičiuojamas, tačiau išmoka siekia 276,36 EUR
Išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai (mokama pagal Išmokų vaikams įstatymą)	Fiksuoto dydžio universali išmoka, lygi 6 BSI, t. y. 294 EUR.	294 EUR
MVPD 2023 m. yra 354 EUR		

1 pav. Ligos ir motinystės įstatyme bei Išmokų vaikams įstatymuose nustatytų išmokų, susijusių su vaiko gimimu, palyginimas

Šaltinis: „Minimalių pajamų sistemos adekvatumo studijos rengimas“, 2022, Ligos ir motinystės įstatymas, Išmokų vaikams įstatymas, Sodra

Socialinio draudimo išmoka	Vidutinis minimalių išmokų gavėjų skaičius (tarp 6 ir 8 BSI) 2022 m.
Motinystės išmoka	91 (iš jų 47 asmenys gavo išmokas lygias 6 BSI)
Tėvystės išmoka	22 (iš jų 7 asmenys gavo išmokas lygias 6 BSI)

Vaiko priežiūros išmoka	3907 (iš jų 685 asmenys gavo išmokas lygias 6 BSI)
-------------------------	--

2 pav. Motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros minimalių išmokų gavėjų skaičius

Šaltinis: Sodra

2. Ligos ir motinystės įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje, 21 straipsnio 2 dalyje ir 24 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos per mėnesį negali būti mažesnės už 6 BSI dydžius, galiojusius praeitą ketvirtį iki teisės gauti atitinkamai motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką atsiradimo dienos. Pagal Nuostatų 10 punktą, minimalus dienos kompensuojamasis uždarbis motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokų dydžiui nustatyti apskaičiuojamas 6 BSI, galiojusių praeitą ketvirtį iki teisės gauti motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmoką atsiradimo dienos, dydį dalijant iš teisės į atitinkamą išmoką atsiradimo metų vidutinio mėnesio darbo dienų skaičiaus (taikoma 5 darbo dienų savaitė). Jeigu per praeitą ketvirtį iki teisės gauti motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmoką atsiradimo dienos galiojęs BSI dydis keitėsi, apskaičiuojant minimalų dienos kompensuojamąjį uždarbį motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokų dydžiui nustatyti, taikomas paskutinis Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintas BSI dydis.

3. Ligos ir motinystės įstatyme nėra nuostatų, susijusių su minimaliu kompensuojamojo uždarbio apribojimu (yra nurodytas tik minimalus vaiko priežiūros išmokos dydis, lygus 6 BSI), tuo atveju, kai asmuo vaiko priežiūros metu gauna vaiko priežiūros išmoką ir iš dalies dirba. O maksimalus kompensuojamasis uždarbis vaiko priežiūros išmokoms apskaičiuoti, vadovaujantis Ligos ir motinystės įstatymo 6 straipsnio 5 dalimi, negali viršyti dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki teisės gauti vaiko priežiūros išmoką atsiradimo dienos, dydžio.

4. Šiuo metu Ligos ir motinystės įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad, jeigu vidutinis mėnesinis kompensuojamasis uždarbis ligos išmokai apskaičiuoti yra mažesnis negu 15 procentų šalies vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio, galiojusio užpraeitą ketvirtį iki nedarbingumo atsiradimo mėnesio, ši išmoka skaičiuojama taikant pastarąjį dydį. Jeigu profesinės reabilitacijos išmokos gavėjo vidutinis mėnesinis kompensuojamasis uždarbis yra mažesnis už profesinės reabilitacijos programos pradžios mėnesį galiojusių dviejų valstybinių socialinio draudimo bazinių pensijų sumą, profesinės reabilitacijos išmoka skaičiuojama pagal pastarąjį dydį. Tačiau Ligos ir motinystės įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nurodyti dydžiai ligos išmokai ir profesinės reabilitacijos išmokai apskaičiuoti praktikoje skiriant ligos išmokas ir profesinės reabilitacijos išmokas nėra taikomi, kadangi visais atvejais taikomas minimalus išmokos dydis, nustatytas Ligos ir motinystės įstatymo 14 straipsnio 5 dalyje (pvz., net skiriant 77,58 proc. kompensuojamojo uždarbio dydžio ligos išmoką, minimalus ligos išmokos dydis (11,64 proc. šalies vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio) bus didesnis nei minimalus mėnesinis kompensuojamasis uždarbis ligos išmokai apskaičiuoti).

5. Ligos ir motinystės įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad apdraustiesiems asmenims, kurie asmens sveikatos priežiūros įstaigose, teikiančiose stacionarinio priklausomybės ligų gydymo paslaugas, savanoriškai gydosi patologiinį potraukį į azartinius lošimus, priklausomybės sindromą vartojant psichoaktyvias medžiagas, ligos išmoka iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų pradedama mokėti šio straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka ir mokama ne ilgiau kaip 28 kalendorines dienas vieną kartą per kalendorinius metus.

6. Remiantis Ligos ir motinystės įstatymo 10 straipsnio 1 ir 2 dalimis, slaugančiam sergantį iki 14 metų vaiką (nepriklausomai, kur slaugomas) ligos išmoka mokama ne ilgiau kaip 14 kalendorinių dienų. Slaugančiam sergantį šeimos narį (nepriklausomai, kur slaugomas) ligos išmoka mokama ne ilgiau kaip 7 kalendorines dienas.

7. Remiantis Ligos ir motinystės įstatymo 10 straipsnio 4 dalimi, slaugant vaiką iki 18 metų, sergantį ligomis, dėl kurių nustatytas sunkus neįgalumo lygis, ligos išmoka mokama visą reikalingą slaugymo laikotarpį, bet ne ilgiau kaip 120 dienų per kalendorinius metus, tik tais atvejais, kai vaikas slaugomas stacionare ar (ir) medicininės reabilitacijos ir sanatorinio gydymo įstaigoje.

8. Ligos ir motinystės įstatymo 11 straipsnio 4 dalyje ir 11¹ straipsnio 3, 7 ir 8 dalyse nurodytais atvejais numatyta gauti ligos išmoką prižiūrint vaikus iki 8 metų, bet ne ilgiau kaip iki jo ugdymo pagal pradinio ugdymo programą pradžios, ar pagal pradinio ugdymo programą ugdomą vaiką, ar neįgalų asmenį, besimokantį pagal bendrojo ugdymo programą arba jo specialiesiems ugdymosi poreikiams pritaikytą bendrojo ugdymo programą. Asmenys, prižiūrintys neįgaliuosius, besimokančius pagal kitas programas (pvz., pagal formaliojo profesinio ugdymo programą), neturi teisės gauti ligos išmokos.

9. Ligos ir motinystės įstatymo 10 straipsnio 2 dalyje numatyta ligos išmokos, slaugant vaiką, mokėjimo trukmė ir išimtis, kai ligos išmoka nemokama (slaugant sergantį iki 14 metų vaiką, kurio priežiūrai yra suteiktos nėštumo ir gimdymo ar vaiko priežiūros atostogos kitam asmeniui (motinai (tėvui), įmotei (įtėviui) ar globėjui, ar senelei (seneliui), išskyrus atvejus, kai kitas asmuo (motina (tėvas), įmotė (įtėvis) ar globėjas, ar senelė (senelis), kuriam suteiktos šio vaiko nėštumo ir gimdymo ar vaiko priežiūros atostogos, dėl savo ar kito vaiko (globojamo vaiko) iki 3 metų, kurio priežiūrai jam suteiktos vaiko priežiūros atostogos, ligos ar traumos negali šio vaiko slaugyti). Analogiškos nuostatos įteisintos Ligos ir motinystės įstatymo 10 straipsnio 3 dalyje. Abejais atvejais nėra aptarti atvejai, kai kitam vaikui gali būti suteiktos ne vaiko priežiūros atostogos, bet nėštumo ir gimdymo atostogos.

10. Ligos ir motinystės įstatymo 10 straipsnio 4 ir 5 dalyse (ligos išmokos mokėjimas slaugant vaikus iki 7 metų, taip pat vaikus iki 18 metų, sergančius sunkiomis ligomis ar ypač sunkiomis ligomis, ar ligomis, dėl kurių nustatytas sunkus neįgalumo lygis) nėra nustatyta išimties, analogiškos nustatytai 10 straipsnio 2 dalyje, dėl ligos išmokos mokėjimo vaiką slaugantiems asmenims, kuriems suteiktos šio vaiko nėštumo ir gimdymo ar vaiko priežiūros atostogos.

11. Ligos ir motinystės įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad, kai kompensuojamasis uždarbis motinystės išmokos dydžiui nustatyti apskaičiuojamas pagal draudžiamąsias pajamas, turėtas keliose darbovietėse, atitinkamų kalendorinių metų socialinio draudimo įmokų bazė taikoma kiekvienoje darbovietėje turėtoms pajamoms atskirai. Nuo 2019 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme (10 straipsnio 9 dalis) galiojo nuostata, kad, „jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas <...> daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos <...> skaičiuojamos nuo <...> sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2022 m. liepos 7 d. nutarimu pripažino, kad Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies nuostata tiek, kiek pagal ją darbo santykius arba santykius, savo esme atitinkančius darbo santykius, turėjusio apdraustojo asmens, drausto daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos turėjo būti skaičiuojamos pagal kiekvieną draudėją atskirai, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui. Nuo 2021 m. sausio 1 d. ši Valstybinio socialinio draudimo įstatymo nuostata panaikinta ir socialinio draudimo įmokos skaičiuojamos bendrai visiems darbdaviams. Tuo tarpu Ligos ir motinystės įstatymo 6 straipsnio 5 dalis liko nepakeista ir, jei kompensuojamasis uždarbis motinystės išmokos dydžiui nustatyti apskaičiuojamas pagal draudžiamąsias pajamas, turėtas keliose darbovietėse, atitinkamų kalendorinių metų socialinio draudimo įmokų bazė ir toliau taikoma kiekvienoje darbovietėje turėtoms pajamoms atskirai.

12. Ligos ir motinystės įstatymo 4 straipsnio 4 dalyje nustatytas vienas iš atvejų, kai savarankiškai dirbantys asmenys yra laikomi apdraustaisiais, yra, kai šie asmenys teisę į naują ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką įgyja be pertraukos kitą dieną po ankstesnės ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmokos mokėjimo pabaigos, o ligos socialinio draudimo ir (ar) motinystės socialinio draudimo įmokas anksčiau paskirtai ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmokai gauti yra sumokėję Ligos ir motinystės įstatymo 4 straipsnio 4 dalies 1 ar 2 punkte nustatyta tvarka. Praktikoje susidaro situacijos, kai vienos išmokos gavimo metu pradedama gauti kita išmoka (pvz., motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmokos gavimo metu pradedama gauti ligos išmoka). Jei tokiu atveju savarankiškai dirbantis asmuo, užsiimdamas savarankiška veikla, kiekvieną mėnesį nemoka socialinio draudimo įmokų už praėjusį mėnesį, toks asmuo nelaikomas apdraustu motinystės socialiniu draudimu, nes neatitinka nei vieno Ligos ir motinystės įstatymo 4 straipsnio 4

dalis nuostatos punktų (nesumokėtos socialinio draudimo įmokos nei už praėjusį mėnesį, nei už einamąjį mėnesį, o teisę į naują išmoką įgyja ne be pertraukos kitą dieną po ankstesnės išmokos mokėjimo pabaigos, o dar ankstesnės išmokos mokėjimo laikotarpiu), ir negali gauti kitos išmokos.

13. Ligos ir motinystės įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 3 punkte nėra nurodytos visos Lietuvos Respublikos darbo kodekso 134 straipsnio 2 dalyje nustatytos išimtys, kai vaiko priežiūros atostogos įvaikinus vaiką nėra suteikiamos. Ligos ir motinystės įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 2 punkte iš viso nėra nurodytas atvejis dėl tėvystės atostogų įvaikinimo atveju. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai darbdaviai darbuotojams suteikia tėvystės ar vaiko priežiūros atostogas nepaisant Darbo kodekse nustatytų sąlygų, o socialinio draudimo išmokų skyrimo viena iš sąlygų – būti išleistam atitinkamų atostogų. Darbdaviui suteikus tėvystės ar vaiko priežiūros atostogas nesilaikant Darbo kodekse nustatytų sąlygų, Sodros teritoriniai skyriai neturi teisinio pagrindo atsisakyti skirti tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką.

14. Ligos ir motinystės įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad, jeigu apdraustasis asmuo, turintis teisę gauti motinystės išmoką, per Ligos ir motinystės įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje nurodytą laikotarpį draudžiamųjų pajamų Lietuvoje neturėjo iš viso ar iš dalies dėl to, kad dirbo ir (ar) buvo draudžiamas užsienyje, kompensuojamasis uždarbis, pagal kurį nustatomas motinystės išmokos dydis, apskaičiuojamas 1) iš paskutinių kalendorinių mėnesių, kuriais motinystės socialiniu draudimu apdraustasis asmuo Lietuvoje dirbo ir gavo draudžiamųjų pajamų, nurodytų Ligos ir motinystės įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje, arba 2) iš paeiliui einančių 12 kalendorinių mėnesių, buvusių iki praeito kalendorinio mėnesio prieš teisės gauti motinystės išmoką atsiradimo mėnesį, draudžiamųjų pajamų, taikant iš jų palankesnę kompensuojamojo uždarbio dydį. Pirmo alternatyvaus kompensuojamojo uždarbio apskaičiavimo būdo formuluotė (jungtukas „ir“) suponuoja, kad asmuo turi kartu ir dirbti, ir gauti draudžiamųjų pajamų. Tokiu būdu neapimami atvejai, kai asmuo gauna tik draudžiamąsias pajamas (pvz., grįžęs iš užsienio, gauna nedarbo socialinio draudimo išmoką (nedirba). Taip pat iš galiojančios nuostatos formuluotės ne visiškai aišku, kad apskaičiuojant kompensuojamąjį uždarbį iš paskutinių kalendorinių mėnesių, kuriais motinystės socialiniu draudimu apdraustasis asmuo Lietuvoje dirbo ir (ar) gavo draudžiamųjų pajamų, vertinami mėnesiai, buvę iki praeito kalendorinio mėnesio prieš teisės gauti motinystės išmoką atsiradimo mėnesį.

15. Ligos ir motinystės įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje viena iš sąlygų teisei į ligos išmoką yra iki laikinojo nedarbingumo pradžios dienos turėti ne trumpesnę kaip 3 mėnesių per paskutinius 12 mėnesių arba ne trumpesnę kaip 6 mėnesių per paskutinius 24 mėnesius ligos socialinio draudimo stažą, išskyrus atvejus, numatytus Ligos ir motinystės įstatymo 8 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse. Tuo tarpu Ligos ir motinystės įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad darbdavio mokamoms pirmoms 2 ligos išmokos dienoms ligos socialinio draudimo stažo reikalavimas netaikomas.

16. Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo Nr. I-2044 pakeitimo įstatymu nauja redakcija nuo 2024 m. sausio 1 d. išdėstyta Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme sąvoka „neįgalusis“ pakeista į sąvoką „asmuo su negalia“, sąvoka „darbingumo lygis“ – į sąvoką „dalyvumo lygis“, Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pavadinimas – į Asmens su negalia teisių apsaugos agentūrą prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Nurodyto įstatymo 29 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka „socialinio draudimo netekto dalyvumo pensija“.

17. Ligos ir motinystės įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad ligos išmoką turi teisę gauti asmenys, jei laikinasis nedarbingumas prasideda per 6 mėnesius nuo bendrojo ugdymo programos, profesinio mokymo programos arba aukštojo mokslo studijų programos (nuolatinės formos) baigimo ir atitinkamo išsilavinimo įgijimo. Tačiau pabaigus profesinio mokymo programą, įgyjama kvalifikacija, o ne išsilavinimas. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 53 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad studijos yra nuolatinės formos ir ištęstinės formos. Baigus skirtingų formų studijas įgytas išsilavinimas yra lygiavertis.

18. Ligos ir motinystės įstatyme vartojamos skirtingos sąvokos „tėvystės laikotarpis“ ir „tėvystės laikotarpis vaikui prižiūrėti“, kurios iš esmės reiškia tą patį.

19. Ligos ir motinystės įstatymo 16 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad ši nuostata taikoma ir kitoms neštumo ir gimdymo atostogoms, jeigu jos prasideda prieš tai gimusio, globojamo ar įvaikinto vaiko auginimo iki 3 metų laikotarpiu.

Šiuo metu Nedarbo draudimo įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas:

1. Nedarbo draudimo įstatymo 12 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad bedarbiams, kurie asmens sveikatos priežiūros įstaigose, teikiančiose stacionarinio priklausomybės ligų gydymo paslaugas, savanoriškai gydomi pataloginį potraukį į azartinius lošimus, priklausomybės sindromą vartojant psichoaktyvias medžiagas, nedarbo draudimo išmokos mokėjimo trukmė pratęsiama ne ilgiau kaip 28 kalendorines dienas vieną kartą per kalendorinius metus. Nedarbo draudimo išmokos mokėjimo pratęsimo dėl laikinojo nedarbingumo trukmė negali būti ilgesnė už Nedarbo draudimo įstatymo 12 straipsnio 2 dalyje nustatytą laikotarpį (30 kalendorinių dienų).

2. Nedarbo draudimo įstatymo 12 straipsnio 4 dalyje nustatytas vienas iš atvejų, kuomet nedarbo draudimo išmokos mokėjimas nepratęsiamas, – kai atitinkamos institucijos nustato, kad asmuo tapo laikinai nedarbingas dėl neblaivumo (girtumo) ar dėl piktnaudžiavimo psichiką veikiančiomis medžiagomis, išskyrus bedarbius, kurie pataloginį potraukį į azartinius lošimus, priklausomybės sindromą vartojant psichoaktyvias medžiagas savanoriškai gydomi asmens sveikatos priežiūros įstaigose, teikiančiose tik stacionarinio (t. y. ne dienos stacionaro) priklausomybės ligų gydymo paslaugas.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Ligos ir motinystės įstatymo projektu siūloma:

1. Didinti minimalias motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokas **nuo 6 BSI** (294 Eur „neatskaičius mokesčių“ arba 276,36 Eur „atskaičius mokesčius“) **iki 8 BSI** (392 Eur „neatskaičius mokesčių“ arba 368,48 Eur „atskaičius mokesčius“). Šiuo pasiūlymu siekiama užtikrinti, kad asmenys, kurie dirba ir moka socialinio draudimo įmokas, gautų didesnes socialinio draudimo (motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros) išmokas, mokamas pagal Ligos ir motinystės įstatymą, nei tie asmenys, kurie nedirba ir išmokas, susijusias su vaiko gimimu, gauna pagal Išmokų vaikams įstatymą. Taip pat siūloma užtikrinti, kad motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros socialinio draudimo išmokos būtų didesnės nei šiuo metu galiojantis MVPD dydis (354 Eur). Siūloma nustatyti, kad šios Ligos ir motinystės įstatymo projekto 12 ir 14 straipsnių bei 15 straipsnio 1 dalies nuostatos įsigalioja 2023 m. liepos 1 d. Asmenims, kuriems vaiko priežiūros išmokos paskirtos ir nebaigtos mokėti po Ligos ir motinystės įstatymo projekto 15 straipsnio 1 dalies nuostatų įsigaliojimo, nuo 2023 m. liepos 1 d. siūloma jas perskaičiuoti taikant 8 BSI dydžius, galiojusius 2023 m. liepos 1 d. Asmenims, kurie teisę į minimalią vaiko priežiūros išmoką įgis iki 2023 m. liepos 1 d., tačiau dėl šios išmokos kreipsis vėliau (ne nuo teisės į išmoką atsiradimo datos), už laikotarpį iki 2023 m. liepos 1 d. bus mokama 6 BSI išmoka, o nuo 2023 m. liepos 1 d. – 8 BSI. Atkreiptinas dėmesys, kad perskaičiavimas taikomas tik vaiko priežiūros išmokoms, kadangi šios išmokos yra ilgalaikės, mokamos vienerius ar dvejus metus. Dėl šios priežasties, asmenys, kuriems minimalaus dydžio vaiko priežiūros išmoka buvo paskirta 2021 m., kai teisė įgyta laikotarpiu nuo 2021-04-01 iki 2022-03-31, šiuo metu (t. y. 2023 m.) gauna 240 Eur (6 x 40 Eur) dydžio išmoką „neatskaičius mokesčių“ arba 225,6 Eur „atskaičius mokesčius“, nes 2021 m. BSI dydis buvo 40 Eur; 2022 m., kai teisė įgyta laikotarpiu nuo 2022-04-01 iki 2022-06-30, – 252 Eur (6 x 42 Eur) dydžio; kai teisė įgyta laikotarpiu nuo 2022-07-01 iki 2023-03-31, – 276 Eur (6 x 46 Eur) dydžio išmoką „neatskaičius mokesčių“ (2022 m. BSI dydis buvo 42 Eur (iki 2022-05-31) ir 46 Eur (nuo 2022-06-01); 2023 m., kai teisė įgyta laikotarpiu nuo 2023-04-01, – 294 Eur (6 x 49 Eur) dydžio išmoką „neatskaičius mokesčių“ (2023 m. BSI dydis buvo 49 Eur). Todėl siūloma visiems vaiko priežiūros išmokos gavėjams, kurių priskaičiuotos už 2023 m. birželio mėn. išmokos dydis yra mažesnis 392 Eur (8 x 49 Eur), nuo 2023 m. liepos 1 d. perskaičiuoti išmokos dydį ir mokėti 8 BSI išmoką, taikant naują BSI dydį. Vyriausybės nuo 2023 sausio 1 d. patvirtintas BSI dydis (49 Eur) taikomas apskaičiuojant

minimalias vaiko priežiūros išmokas, į kurias asmens teisė į minimalią vaiko priežiūros išmoką įgyta iki 2023 m. liepos 1 d. 2023 m. sausio 1 d. data pasirinkta atsižvelgiant į tai, kad vaiko priežiūros išmokos minimalus dydis siejamas su bazinės socialinės išmokos dydžiu, galiojusių praeitą ketvirtį (Ligos ir motinystės įstatymo projekto 15 straipsnyje – praeitą ketvirtį) iki teisės gauti vaiko priežiūros išmoką atsiradimo dienos ir siekiant išvengti rizikos, kai asmenys, įgiję teisę į vaiko priežiūros išmoką vėliau, gautų mažesnes išmokas. Tokia situacija galima, jeigu BSI dydis keistųsi 2023 m. liepos 1 d. - tokiu atveju, asmenims, kurie teisę į vaiko priežiūros išmoką įgytų iki 2023-06-30 ir kurių vaiko priežiūros išmokos turėtų būti perskaičiuotos taikant 8 BSI, galiojančios 2023-07-01, dydžius, minimalus vaiko priežiūros išmokos dydis būtų didesnis nei tų asmenų, kurie teisę gauti vaiko priežiūros išmoką įgytų laikotarpiu nuo 2023-07-01 iki 2023-07-31, ir kuriems skiriamų išmokų minimalus dydis būtų siejamas su 8 BSI, galiojančios 2023 m. birželį, dydžiais. Motinystės ir tėvystės išmokos nėra perskaičiuojamos, kadangi jos yra trumpalaikės (mokamos 126 arba 30 kalendorinių dienų), todėl perskaičiavimo kaštai yra neproporcingi galimai naudai. Naujai paskirtoms minimalioms tėvystės ir motinystės išmokoms (kurias teisė gauti įgyta nuo 2023 m. liepos 1 d.) bus taikomas 8 BSI dydis.

2. Siekiant teisinio aiškumo ir užtikrinti sklandų Ligos ir motinystės įstatymo įgyvendinimą, nustatyti, kad motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos per mėnesį negali būti mažesnės už 8 BSI dydžius, galiojusius **ne praeitą ketvirtį, o praeitą mėnesį** iki teisės gauti motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką atsiradimo dienos. Siūloma nustatyti, kad šios Ligos ir motinystės įstatymo projekto 12 ir 14 straipsnių bei 15 straipsnio 1 dalies nuostatos įsigalioja 2023 m. liepos 1 d.

3. Užtikrinti asmenims, kurie gauna minimalią vaiko priežiūros socialinio draudimo išmoką, **galimybę dirbti iš dalies ir nemažinti gaunamos išmokos**, t. y. kai asmens gaunama minimali išmoka ir kitos gaunamos pajamos ir (ar) išmokos neviršija minimaliosios mėnesinės algos, galiojusios pajamų ir (ar) išmokų gavimo mėnesį, išmoka nėra mažinama. Taip pat siūloma aiškiai apibrėžti ir padidinti taikomą maksimalų kompensuojamąjį uždarbį tuo atveju, kai asmuo dirba ir gauna vaiko priežiūros išmoką, taip didinti galimybę dirbti iš dalies asmenims, kurių pajamos yra didelės, t. y. gaunama vaiko priežiūros išmoka ir gaunamas darbo užmokestis negali viršyti penkių vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki pajamų ir (ar) išmokų gavimo dienos, dydžio. Penkių vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydis pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu Lietuvos Respublikos socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje numatyta, kad socialinio draudimo įmokų tarifai skaičiuojami nuo sumos, ne didesnės nei 60 vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių per metus (arba 5 vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių per mėnesį). Kadangi maksimalus įmokų dydis yra skaičiuojamas nuo 5 vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių per mėnesį sumos, asmenims, kurie mokėjo įmokas nuo didesnio darbo užmokesčio, bus sudaryta galimybė užsidirbti ir vaiko priežiūros išmoka nebus mažinama, kol jų darbo pajamos ir (ar) išmokos ir vaiko priežiūros išmoka neviršys 5 vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių. Siūloma nustatyti, kad šios Ligos ir motinystės įstatymo projekto 4 straipsnio 4 dalies nuostatos įsigalioja 2024 m. sausio 1 d. Po Ligos ir motinystės įstatymo projekto 4 straipsnio 4 dalies nuostatų įsigaliojimo, šiame straipsnyje įtvirtintas nuostatas siūloma taikyti visiems asmenims, kuriems vaiko priežiūros išmokos paskirtos nuo 2023 m. sausio 1 d. ir nuostatos įsigaliojimo dieną yra nebaigtos mokėti.

4. Atsisakyti nuostatų, susijusių su minimaliu mėnesiniu kompensuojamuoju uždarbiu ligos išmokai ar profesinės reabilitacijos išmokai apskaičiuoti. Siūloma nustatyti, kad šios Įstatymo projekto 4 straipsnio 2 dalies nuostatos įsigalioja 2023 m. liepos 1 d.

5. Patikslinti Ligos ir motinystės įstatymo 9 straipsnio 3 dalies nuostatas dėl ligos išmokos mokėjimo savanoriškai besigydančioms patologinį potraukį į azartinius lošimus, abstinencijos būklę dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir (ar) priklausomybės nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo sindromą:

1) Nustatyti ilgesnį ligos išmokos mokėjimo terminą (vietoj 28 kalendorinių dienų ligos išmoką mokėti 40 kalendorinių dienų).

2) Nustatyti, kad asmuo ligos išmoką gali gauti ne vieną kartą per kalendorinius metus, o du kartus per kalendorinius metus (t. y. 40 kalendorinių dienų laikotarpis gali būti skaidomas ir suteikiamas per du kartus).

3) Papildyti, kad asmuo ligos išmoką gali gauti gydantis asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, teikiančiose ne tik stacionarinio, tačiau ir dienos stacionaro priklausomybės ligų gydymo paslaugas.

Ilgesnis laikinojo nedarbingumo laikotarpis nulems galimybę asmenims tęsti gydymą ir pasiekti geresnių jo rezultatų. Ilgesnis ligos išmokos laikotarpis užtikrins, kad po abstinencijos dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo gydymo, kuri trunka apie 7 dienas, pacientas galės pagal indikacijas gauti ne tik psichosocialinės reabilitacijos (motyvacinės terapijos) paslaugas, bet ir Minesotos programos paslaugas ar dienos stacionaro paslaugas. Nustačius suminį per metus ligos laikotarpį (su viena pertrauka), rezultatai gali būti dar geresni, nes po abstinencijos (ir galimai trumpos motyvacinės intervencijos) dalis pacientų galės pratęsti gydymą, gaudami kitas (pvz., stacionarinės ir/ar ambulatorinės Minesotos ar dienos stacionaro) intervencijas jiems (ir darbdaviams) tinkamu laiku. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja 2024 m. sausio 1 d.

6. Pailginti bendruosius ligos išmokos mokėjimo terminus, t. y. slaugantiems (nepriklausomai, kur slaugomas) iki 14 metų vaikus – vietoj 14 kalendorinių dienų siūloma ligos išmoką mokėti 21 kalendorinę dieną, o slaugantiems (nepriklausomai, kur slaugomas) šeimos narius – vietoj 7 kalendorinių dienų ligos išmoką mokėti 14 kalendorinių dienų. Tokiu būdu bus pagerintos socialinės garantijos ligos atveju, nes šeimos galės ilgiau gauti ligos išmoką slaugant vaikus ar kitus šeimos narius. Siūloma nustatyti, kad šios Ligos ir motinystės įstatymo projekto 7 straipsniu siūlomo keisti Ligos ir motinystės įstatymo 10 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatos įsigalioja 2024 m. sausio 1 d.

7. Slaugant vaikus iki 18 metų, sergančius ligomis, dėl kurių nustatytas sunkus neįgalumo lygis, ligos išmoką mokėti visą reikalingą slaugymo laikotarpį, bet ne ilgiau kaip 120 dienų per kalendorinius metus, slaugant juos ne tik stacionare ar (ir) medicininės reabilitacijos ir sanatorinio gydymo įstaigoje, bet ir ambulatoriškai. Tokiu būdu bus pagerintos socialinės garantijos vaikus su sunkia negalia auginančioms šeimoms. Siūloma nustatyti, kad šios Ligos ir motinystės įstatymo projekto 7 straipsniu siūlomo keisti Ligos ir motinystės įstatymo 10 straipsnio 4 dalies nuostatos įsigalioja 2024 m. sausio 1 d.

8. Siekiant užtikrinti lygias galimybes vaikams, kurie mokosi pagal įvairias mokymo programas, siūloma iš esmės patikslinti asmenų su negalia kategoriją, kuriuos prižiūrint infekcijų plitimą ribojančio režimo švietimo įstaigoje nustatymo atveju ar Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir karantino metu gali būti mokama ligos išmoka, ir nustatyti, kad ligos išmoką gali gauti asmenys, prižiūrintys besimokantį pagal formaliojo švietimo programą neįgalų asmenį iki 24 metų (nepriklausomai nuo formaliojo švietimo programos). Tokiu būdu bus praplėstas vaikų, kuriuos prižiūrint, galima gauti ligos išmoką, sąrašas – prižiūrintys besimokančius pagal profesinio ugdymo programą taip pat įgis teisę gauti ligos išmoką, bus užtikrintos lygios galimybės vaikams, nepriklausomai nuo programos, pagal kurią mokosi, teisinis reguliavimas taps aiškesnis ir paprastesnis. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja 2024 m. sausio 1 d.

9. Siekiant užtikrinti socialines garantijas vaikus auginančioms šeimoms, siūloma ligos išmoką mokėti ir tais atvejais, kai slaugomas ar prižiūrimas vaikas, kurio priežiūrai suteiktos nėštumo ir gimdymo ar vaiko priežiūros atostogos kitam asmeniui, kai jis negali šio vaiko slaugyti ar prižiūrėti dėl savo ar kito vaiko, kurio priežiūrai suteiktos ne tik vaiko priežiūros atostogos, bet ir nėštumo ir gimdymo atostogos, ligos ar traumos. Tokiu būdu bus išplėstos socialinės garantijos ir daugiau asmenų turės teisę gauti ligos išmoką, teisinis reguliavimas taps aiškesnis, nuoseklesnis. Siūloma nustatyti, kad šios Ligos ir motinystės įstatymo projekto 7 straipsniu siūlomo keisti Ligos ir motinystės įstatymo 10 straipsnio nuostatos įsigalioja 2024 m. sausio 1 d.

10. Siekiant suderinti teisinį reguliavimą bei užtikrinti teisinio reguliavimo aiškumą ir nuoseklumą, siūloma Ligos ir motinystės įstatymo 10 straipsnio 2 dalyje įteisintą išimtį taikyti ir kitais vaikų slaugos atvejais. Tokiu būdu teisinis reguliavimas bus suderintas, nuoseklus ir aiškus. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja 2024 m. sausio 1 d.

11. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2016 m. kovo 15 d. nutarimą, kuriame konstatuota, kad nėštumo ir gimdymo atostogų apmokėjimas turi būti siejamas su dirbančios moters iki atostogų gautu atlyginimu ir šių atostogų metu mokamų išmokų dydis atitikti per protingą laikotarpį iki atostogų gauto atlyginimo vidurkį, taip pat į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2022 m. liepos 7 d. nutarimą, kuriuo pripažinta, kad Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies nuostata dėl socialinio draudimo įmokų lubų nustatymo atskiriems darbdaviams prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui, bei siekiant suderinti teisinį reguliavimą, siūloma tais atvejais, kai kompensuojamasis uždarbis apskaičiuojamas pagal draudžiamąsias pajamas, turėtas keliose darbovietėse, atitinkamų kalendorinių metų socialinio draudimo įmokų bazės netaikyti kiekvienoje darbovietėje turėtoms pajamoms atskirai. Tokiu būdu teisinis reguliavimas bus nustatytas toks, kad motinystės išmokų dydis tiesiogiai priklausys nuo apdraustosios sumokėtų socialinio draudimo įmokų. Siūloma nustatyti, kad šios Ligos ir motinystės įstatymo projekto 4 straipsnio 3 dalies nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

12. Atsižvelgiant į praktikoje susidarančias situacijas, kai vienos išmokos gavimo metu pradedama gauti kita išmoka (pvz., vaiko priežiūros išmokos gavimo metu pradedama gauti ligos išmoka), ir siekiant užtikrinti tokiems asmenims vienodas sąlygas būti laikomiems apdraustais asmenimis, kaip ir asmenys, kurie teisę į kitą išmoką įgyja be pertraukos kitą dieną po ankstesnės išmokos mokėjimo pabaigos, Ligos ir motinystės įstatymo projekto 2 straipsniu siūloma nustatyti, kad savarankiškai dirbantys asmenys yra laikomi apdraustaisiais ir tais atvejais, kai teisę į naują ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką įgyja ankstesnės išmokos mokėjimo laikotarpiu. Tokiu būdu teisinis reguliavimas taps aiškesnis. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

13. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo ir sistemiškumo, taip pat siekiant užtikrinti, kad Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšos būtų naudojamos pagrįstai ir efektyviai, siūloma papildyti Ligos ir motinystės įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 2 punktą, nustatant, kad tėvystės išmoka skiriama ir tėvystės atostogų įvaikinus vaiką metu, kartu numatant Darbo kodekso 133 straipsnio 2 dalyje nurodytas išimtis, o Ligos ir motinystės įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 3 punkte siūloma papildyti išimtis numatytomis Darbo kodekso 134 straipsnio 2 dalyje. Tokiu būdu teisinis reguliavimas taps aiškesnis, bus efektyviau naudojamos Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšos. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

14. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, siūloma patikslinti Ligos ir motinystės įstatymo 6 straipsnio 2 dalies nuostatą ir nustatyti, kad, tais atvejais, kai apdraustasis asmuo, turintis teisę gauti motinystės išmoką, per šioje dalyje nurodytą laikotarpį draudžiamųjų pajamų Lietuvoje neturėjo iš viso ar iš dalies dėl to, kad dirbo ir (ar) buvo draudžiamas užsienyje, kompensuojamasis uždarbis, pagal kurį nustatomas motinystės išmokos dydis, apskaičiuojamas iš paskutinių kalendorinių mėnesių, buvusių iki praeito kalendorinio mėnesio prieš teisės gauti motinystės išmoką atsiradimo mėnesį, kuriais motinystės socialiniu draudimu apdraustasis asmuo Lietuvoje dirbo ir (ar) gavo draudžiamųjų pajamų, arba iš paeiliui einančių 12 kalendorinių mėnesių, buvusių iki praeito kalendorinio mėnesio prieš teisės gauti motinystės išmoką atsiradimo mėnesį, draudžiamųjų pajamų, taikant iš jų palankesnę kompensuojamojo uždarbio dydį. Tokiu būdu teisinis reguliavimas taps aiškesnis. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja 2023 m. liepos 1 d.

15. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo ir nuostatų suderinamumo, Ligos ir motinystės įstatymo projekto 5 straipsnio 1 dalimi siūloma patikslinti sąlygas teisei į ligos išmoką ir nustatyti, kad ligos socialinio draudimo stažo reikalavimas netaikomas ir tais atvejais, kai dvi pirmąsias ligos dienas ligos išmoką moka darbdavys. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

16. Siekiant suderinti įstatymuose vartojamas nuostatas, siūloma patikslinti Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme vartojamų sąvokų neatitinkančias Ligos ir motinystės įstatyme vartojamas sąvokas „neįgalus asmuo“, „Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba“,

„darbingumo lygis“, „netekto darbingumo (invalidumo) pensija“. Tokiu būdu teisinis reguliavimas taps aiškesnis ir nuoseklesnis, bus suderintos sąvokos. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja 2024 m. sausio 1 d.

17. Siekiant suderinti įstatymuose vartojamas nuostatas, siūloma patikslinti Ligos ir motinystės įstatymo 8 straipsnio 3 dalį ir nustatyti, kad nuostata taikoma, kai įgyjamas ne tik išsilavinimas, tačiau ir kvalifikacija. Taip pat, atsižvelgiant į tai, kad baigus nuolatinės formos ir iššestinės formos studijas, įgytas išsilavinimas yra lygiavertis, siūloma atsisakyti konkrečios studijų programos formos nurodymo. Tokiu būdu teisinis reguliavimas taps aiškesnis ir nuoseklesnis. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja nuo 2024 m. sausio 1 d.

18. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, nuoseklumo, siūloma suvienodinti Ligos ir motinystės įstatyme vartojamas sąvokas „tėvystės laikotarpis“ ir „tėvystės laikotarpis vaikui prižiūrėti“. Tokiu būdu teisinis reguliavimas taps aiškesnis ir nuoseklesnis. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

19. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo ir sistemiškumo, nustatant, kokiais atvejais skiriama motinystės išmoka vaiko iki 3 metų auginimo laikotarpiu, siūloma patikslinti Ligos ir motinystės įstatymo 16 straipsnio 3 dalį ir numatyti, kad motinystės išmoka asmeniui, turinčiam motinystės socialinio draudimo stažą, taip pat skiriama, jeigu nėštumo ir gimdymo atostogos prasideda prieš tai gimusio, globojamo ar įvaikinto vaiko auginimo iki 3 metų laikotarpiu. Tokiu būdu teisinis reguliavimas taps aiškesnis.

Nedarbo įstatymo projektu siūloma:

1. Pakeisti Nedarbo draudimo įstatymo 12 straipsnio 2 dalį ir nustatyti, kad bedarbiams, kurie asmens sveikatos priežiūros įstaigose, teikiančiose dienos stacionaro ar stacionarinio priklausomybės ligų gydymo paslaugas, savanoriškai gydosi patologinį potraukį į azartinius lošimus, abstinencijos būklę dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir (ar) priklausomybės nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo sindromą, taip pat kaip ir bedarbiams, kurie nedarbo draudimo išmokos mokėjimo metu tapusiems laikinai nedarbingiems dėl ligos arba traumos, būtų mokama jiems paskirta nedarbo draudimo išmoka. Pasibaigus paskirtos nedarbo draudimo išmokos mokėjimo trukmei, nedarbo draudimo išmokos mokėjimo trukmė būtų pratęsiama tiek kalendorinių dienų, kiek asmuo buvo laikinai nedarbingas, tačiau maksimali pratęsimo trukmė būtų vienoda visiems bedarbiams, nepaisant ligos ar gydymosi pobūdžio, t. y. nedarbo draudimo išmoka gali būti pratęsiama ne ilgiau kaip 30 kalendorinių dienų.

2. Atsižvelgiant į tai, kad bedarbiams, kurie savanoriškai gydosi patologinį potraukį į azartinius lošimus, abstinencijos būklę dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir (ar) priklausomybės nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo sindromą, paskirtos nedarbo draudimo išmokos mokėjimo pratęsimą siūloma reglamentuoti Nedarbo socialinio draudimo įstatymo 12 straipsnio 2 dalyje, šio straipsnio 3 dalį siūloma pripažinti netekusia galios.

3. Siekiant teisinio aiškumo, nuoseklumo ir sistemiškumo, pagal aukščiau nurodytus pakeitimus tikslinti kitas Nedarbo draudimo įstatymo nuostatas, taip pat atlikti techninio pobūdžio pakeitimą Nedarbo draudimo įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje.

4. Nustatyti, kad Nedarbo įstatymo projektu siūlomos nuostatos įsigalios nuo 2024 m. sausio 1 d., išskyrus techninio pobūdžio pakeitimą, siūlomą Nedarbo įstatymo projekto 1 straipsnyje, kuris įsigalios kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų Įstatymų projektų pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

Dėl minimalių motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokų didinimo nuo 6 BSI iki 8 BSI. Atlikus kontrafaktinį minimalių motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokų didinimo iki 8 BSI poveikio vertinimą, analizė parodė, jog šių siūlymų tikslinė grupė nėra didelė, todėl ši priemonė neturės įtakos bendriesiems skurdo ar pajamų nelygybės rodikliams, tačiau pagerins šios tikslinės grupės finansinę padėtį ir padės užtikrinti socialinį teisingumą.

Dėl minimalaus ir maksimalaus kompensuojamojo uždarbio apribojimo, tuo atveju, kai asmuo vaiko priežiūros metu gauna vaiko priežiūros išmoką ir iš dalies dirba. Iki 2023 m. sausio 1 d. dirbant pirmaisiais vaiko auginimo metais vaiko priežiūros išmoka buvo iškart mažinama. Dirbant antraisiais vaiko auginimo metais išmoka nebuvo mažinama, tačiau tai lemdavo situaciją, kad antraisiais vaiko auginimo metais vaiko priežiūros išmoką dažniausiai gaudavo tėvas, kuris toliau dirbdavo, o vaiką vis tiek prižiūrėdavo mama. Sodros duomenimis 2022 m. 40 proc. vaiko priežiūros išmokos gavėjų antrais vaiko auginimo metais buvo vyrai ir beveik visi jie – 90 proc. arba 7,5 tūkst. – dirbo, o vaiku tuo metu rūpinosi mama. Ši sistema buvo ydinga, kadangi neatitiko socialinio draudimo principų, turėdavo neigiamos įtakos moterų socialinėms garantijoms (mokamos mažesnės išmokos) ateityje. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytina, kad nustatant asmenis, kurie yra pasirinkę gauti vaiko priežiūros išmoką ir dirbti, remtis 2022 metų duomenimis yra netikslinga. Nuo 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja vaiko priežiūros išmokų mokėjimo tvarka dirbant – išmoka mažinama dirbant neperleidžiamais dviem vaiko priežiūros mėnesiais, o kitais mėnesiais galima dirbti ir išmoka nėra mažinama, jeigu bendra pajamų ir (ar) išmokų suma neviršija prieš vaiko priežiūrą buvusio darbo užmokesčio (vidutinio mėnesinio kompensuojamojo uždarbio, apriboto minimaliu ir maksimaliu kompensuojamojo uždarbio dydžiu). Kadangi tvarka įsigaliojo tik 2023 m. sausio 1 d. ir taikoma tik tėvams, kurių vaikai gimė po 2023 m. sausio 1 d., 56 dienas (iki vasario 25 d.) mamoms buvo mokama motinystės išmoka, po motinystės išmokos mokama vaiko priežiūros išmoka už 2 neperleidžiamus vaiko priežiūros atostogų mėnesius (iki balandžio 25 d.), kurių metu dirbant išmoka iškart mažinama, todėl tik po gegužės 11 d. pirmieji tėvai pradės naudotis nauja išmokos mokėjimo tvarka, kai asmuo dirba ir (ar) gauna išmoką, todėl šiuo metu duomenų apie tai, kokią įtaką asmenų, gaunančių vaiko priežiūros išmoką, pasirinkimui dalinai dirbti galėtų turėti minimalios socialinio draudimo išmokos padidinimas bei minimalaus ir maksimalaus kompensuojamojo uždarbio naujas reguliavimas nėra. Nuo 2024 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija planuoja stebėti, kiek tėčių, kiek mamų pasinaudoja vaiko priežiūros atostogomis ir gauna išmoką, kokios trukmės išmokų mokėjimo trukmę pasirenka, kada ir kokia dalimi sugrįžta į darbo rinką, kaip grįžimas į darbo rinką keičia jų pajamas (ar išmoka mažinama, ar ne, jeigu mažinama, kokia dalimi). Remiantis šiais rodikliais bus galima vertinti naujos tvarkos naudą, atpažinti esančias spragas ir jas tobulinti.

6. Kokią įtaką priimti Įstatymų projektai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Priimti įstatymai neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip Įstatymų projektų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir plėtrai
Priimti įstatymai tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir verslo plėtrai neturės.

8. Ar Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų projektų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios
Priėmus įstatymus, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir Įstatymo projekto sąvokų bei jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektuose naujų sąvokų nepateikiama, galiojančios sąvokos nekeičiamos.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentų nuostatas.

12. Įstatymų projektams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Įgyvendinant Ligos ir motinystės įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, įsigaliosiančius 2023 m. liepos 1 d., iki 2023 m. birželio 30 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė turės priimti Nuostatų pakeitimą.

Įgyvendinant Ligos ir motinystės įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, įsigaliosiančius 2024 m. sausio 1 d., iki 2023 m. gruodžio 31 d.:

1. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė turės priimti Nuostatų pakeitimą.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti, o socialinės apsaugos ir darbo ministras ir sveikatos apsaugos ministras turės priimti Elektroninių nedarbingumo pažymėjimų bei elektroninių nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimų išdavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. V-533/A1-189 „Dėl Teisės aktų, susijusių su elektroniniais nedarbingumo pažymėjimais bei elektroniniais nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimais, patvirtinimo“, pakeitimą.

Įgyvendinant Nedarbo draudimo įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, įgyvendinamųjų teisės aktų rengti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks Įstatymų projektams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

2022 m. duomenimis, minimalias, lygias 6 BSI, motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokas gavo virš 700 asmenų, o tarp 6 BSI ir 8 BSI dydžių išmokas gavo 4020 asmenų (žiūrėti 2 pav.). Minėtųjų išmokų dydį nuo 2023 m. liepos 1 d. padidinus nuo 6 BSI (294 Eur „neatskaičius mokesčių“ arba 276,36 Eur „atskaičius mokesčius“) iki 8 BSI (392 Eur „neatskaičius mokesčių“ arba 368,48 Eur „atskaičius mokesčius“) planuojama, kad papildomas lėšų poreikis pusmečiui sudarys 1,75 mln. Eur (metinis poreikis 3,5 mln. Eur). Dėl minimalaus ir maksimalaus kompensuojamo uždarbio nustatymo tuo atveju, kai asmuo vaiko priežiūros atostogų metu dirba, papildomų lėšų poreikio neplanuojama.

2022 m. duomenimis, asmenų, slaugiusių iki vaikus 14 metų, buvo 93,2 tūkst.. Darant prielaidą, kad 30 proc. šių asmenų (27 960 asmenų) ligos išmoką gaus ilgesnį laikotarpį, siūlymui nustatyti ilgesnę ligos išmokos mokėjimo trukmę slaugant vaikus iki 14 metų įgyvendinti reikės apie 6,4 mln. Eur metams.

2022 m. duomenimis, slaugiusių asmenis virš 14 metų buvo 1000 asmenų. Darant prielaidą, kad 30 proc. šių asmenų (300 asmenų) ligos išmoką gaus ilgesnį laikotarpį, siūlymui nustatyti ilgesnę ligos išmokos mokėjimo trukmę slaugant šeimos narius įgyvendinti reikės apie 0,07 mln. Eur metams.

2022 m. duomenimis, vaikų su sunkia negalia buvo 3573. Darant prielaidą, kad 30 proc. šių vaikų (1072 vaikų) bus slaugoma ambulatoriškai, siūlymui ligos išmoką mokėti slaugant vaikus dėl ligų, dėl kurių nustatytas sunkus neįgalumo lygis, ir ambulatoriškai įgyvendinti reikės apie 4 mln. Eur metams.

Siūlymui dėl ligos išmokos mokėjimo savanoriškai besigydančiams patologinį potraukį į azartinius lošimus, abstinencijos būklę dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir (ar) priklausomybės nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo sindromą patikslinimo, įgyvendinti reikės apie 0,3 mln. Eur metams, o siūlymui dėl nedarbo draudimo išmokos mokėjimo pratęsimo šioms asmenims papildomas lėšų poreikis nereikšmingas. Prognozuojama, kad ši nuostata palies apie 690 asmenų.

Šiems teikiams pasiūlymams reikalingas lėšų poreikis bus numatytas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete. Teikiams kitiems siūlymams įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto ar Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai, rekomendacijos ir išvados

Rengiant Įstatymų projektus, specialistų vertinimų negauta, viešosios konsultacijos nevykdytos.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektus įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektus įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*, yra „minimali motinystės išmoka“, „minimali tėvystės išmoka“, „minimali vaiko priežiūros išmoka“, „minimalus dienos kompensuojamasis uždarbis“, „maksimalus kompensuojamasis uždarbis“, „minimalus kompensuojamasis uždarbis“, „ligos išmoka“, „nedarbo socialinio draudimo išmoka“, „nedarbo socialinio draudimo išmokos mokėjimo pratęsimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.